

Izjava vseh tiskovnih agencij in
prijateljev.
Izšel dnevno, razen nedelje in
praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori
2827 E. Lawrence Ave.
Office of Publication
2827 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4804

LETO—YEAR XXIV.

Črna lista
iz 1932

Registered as second-class matter January 22, 1914, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 29. junija (June 29), 1931

Subscription \$2.00
Yearly

STEV.—NUMBER 150

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1931.

Francija sprejela Hoover- jev načrt s pridržki

Vlada premijerja Lavalu smagala je po dolgi in viharni debati v državni zbornici. Francija se boji, da bo ameriški kongres zavrgel Hooverjev predlog. Stimson odstopoval v Evropo.

Paris, 27. jun. — Premijer Laval je bil pooblaščen, da lahko povzroči nadaljnje pogajanje z zakladniškim tajnikom Mellonom o mednarodnem moratoriju, ki ga je zbornica deputiranih v večini 386 proti 189 glasov odločala za zaupnico njegovi vladi.

Zbornica je zborovala ves dan in vso noč v znamenju najbolj dramatičnega besednega boja v svoji zgodovini.

Tajnik Mellon, ki je došel pred dvema dnevi v Pariz kot zastopnik Hooverjeve administracije, je nekaj časa prisostvoval vročim debatam kot opazovalec na galeriji.

Zmaga Lavalove vlade ne pomeni zmage za Hooverjev načrt moratorija, ki ima namen pognati Nemčijo iz finančne krize in poživitev mednarodne trgovine. Zmaga v zbornici deputiranih je le preprečila vladno krizo in tako ustvarila podlago za nadaljnja pogajanja.

Zaupnica vladi je bila zasigurno pozna danes zjutraj, ko je premijer Laval dramatično namignil, da ga je nemški poslanec obvestil, da 11. junija, da Nemčija ne more več zmagovati breme in da ji grozi polom, ako se reparacije ne suspendirajo.

S tem naznanilom, ki ga je začetnik šestnajst dni, je pridobil na svojo stran večino deputiranih. On je dobro poučen o situaciji, ki se je bil dan prvi namig.

Da namerava Hoover predlagati načrt enoletne suspenzije vojnih dolgov in reparacij, toda v svojem odgovoru ameriškimu predsedniku je insistiral, da mora Nemčija še nadalje plačevati Franciji del njenih obveznosti.

Dali bo Laval pridobil Mellona na svoj načrt, se bo pokazalo v prihodnjih par dneh.

Premijerjeva konferenca z Mellonom je bila predmet ostrim napadom v debati, ki je trajala vso noč. Deputiraj Martin je izval napad, ko je omenil Coolidgejev napad, v kateri je bilvi predsednik dejal, da ameriško ljudstvo drži svojo častno besedo. "Pretežno čudno izgleda," je dejal Martin, "ko človek opazuje akcijo, s katero skuša predsednik Hoover sprevesti to častno besedo."

"Predsednik Wilson je tudi dal častno besedo, da bo kongres ratificiral versalsko pogodbo, kar se ni zgodilo. Ali bo kongres ratificiral Hooverjev načrt? Govorijo, da ga kongres ne bo ratificiral. Hearstovo časopisje je odprlo kampanjo proti njemu. Hooverjev načrt ni drugega kot ultimatum Franciji."

Pri zadnji izjavi je naglo vstal premijer Laval in ogorčeno protestiral.

Za sprejetje načrta se je zlasti boril Leon Blum, voditelj francoskih socialistov. Njegov argument je bil, da Hooverjev predlog pomeni poživitev industrijskih aktivnosti po vsem svetu in da bi se moral raztegniti na več let.

Washington, D. C., 27. jun. — Državni tajnik Stimson je po končani konferenci s predsednikom Hooverjem poletel z letalom v New Yorku, kjer se bo jutri ukvarjal na parnik, ki ga odpelje v Evropo. Predno je odšel je po dal izjavo, da je francoski predlog moratorija nesprijemljiv za Združene države.

Valisti kaznovali "čudodelnega" duhovna

Rim, 26. jun. — Lokalna oblast v Lentiniju, Sicilija, je zadržala "svetega meniha" Jofela, ki je zdravil ljudi, ne da bi bil zdravnik. Menih je "zdravil" kmete z žegnanimi molitvami. Obtožen je bil v denarno kazen.

INDIJA PRED VE- LIKO STAVKO ŽE- LEZNIČARJEV

Glasovanje med čimni železniških unij je sedaj v teku. Strah je naprten proti vladi, ki je prišla z redukcijami delavcev

Simla, Indija, 27. jun. — Stojte pred odprto revolto v Burmi, pred močno kmetosko vstajo v severnem delu Indije in pred postopenim ekonomskim bojkotom, ki ga vodi Gandijev Vseindijski kongres, grozi Indiji sedaj še druga nevarnost.

Na tajni seji unij železniških delavcev je bil včeraj sprejet predlog za odklanjanje generalne železniške stavke v znak protesta proti vladnemu programu, ki je odgovoren za odslovitve 50.000 delavcev v zadnjem času. Da se prepreči nadaljnje redukcije pravijo voditelji, je stavka v prihodnjem mesecu neizogibna.

Tajne glasovnice bodo v kratkem razdeljene med železničarje. Pričakuje se, da se bo večina izrekla za generalno stavko. Voditelji železničarjev se nadejajo, da jim bodo kmetje v severnem delu Indije šli na roko in pomagali pri izvozu žita.

V tem delu Indije je v zadnjem času prišlo do večjih nemirov in izgrediv med policijo in kmeti, ki trdijo, da ne morejo zmagovati davčnih bremen radi slabe letine in nizkih cen poljedelskih produktov. Ti izgredivi so dovedli do krvočitve, kar je še povečalo sovraštvo proti vladi.

Unijaki voditelji imajo močno oporo v Vseindijskem kongresu, čigar člani so silno nenadovoljni z načinom izvajanja delniškega premijerja. Generalna stavka železničarjev jim bo prišla prav kot sredstvo za nadlegovanje angleške vlade, ki se more že sedaj boriti z različnimi potežki.

Tekstilna unija ugraja krajši delovnik

Uradniki so mnenja, da bi bilo to v korist industriji

New York, 27. jun. — Eksekutivni odbor United Textile Workers unije je na svoji konferenci v New Yorku sklenil, da organizira kampanjo, da se uvede maksimalni delovni teden 48 ur v tekstilni industriji.

Izvršni uradniki unije so soglašali, da bi tekstilna industrija veliko pridobila, če bi sprejela načrt skrajšanega delovnega tedna, poleg odprave nočnega dela za ženske in otroke. Industrija se bi potem lažje regulirala. Predsednik McMahon je dejal, da so nekateri tekstilni tovarnarji, ki so zavrgli priporočilo Cotton Textile instituta, odgovorni za sedanji kaotični položaj v industriji.

Vse krajevne unije so bile obveščene, naj sestavijo program za uvedbo krajšega delovnika v tekstilnih tovarnah v njihovih distriktih. Izvedbna kampanja za krajši delovnik se bo pričela v prihodnjem mesecu.

Silen vihar v severnem Chinu

Šest ljudi je bilo ubitih in veliko številu ranjenih. Škoda se čeni na več stotisoč dolarjev

Cleveland, O., 27. jun. — Silen deževni vihar, ki je sinoči divjal v severnem delu države, je pustil za seboj šest mrtvih, nad dvajset ranjenih in napravil škodo več stotisoč dolarjev na poslopih.

V trgovskem delu mesta je vihar razbil šipe v izložbenih oknih in pometal napise na tla; pri tem je bilo ranjenih več ljudi. Voda je poplavlila ulice in promet je bil v nekaterih krajih prekinjen.

Slovenec zadavil Slovenko v Chicagu

Zbehal v Milwaukee, tam pa je priznal zločin in sedaj je pripravljen "goreti na stolu"

Chicago, — Nenavaden zločin v naši naselbini se je dogodil pred enim tednom, ki je pa ostal skrit do zadnjega četrtka. Frank Cankar ali Cankar je zadavil 58-letno vdovo Katarino Albreht v njenem stanovanju, 658 W. Grand ave., na severni strani mesta. Po storjenem činu je Cankar pobegnil v Milwaukee, toda tam je bil aretiran, ko se je policiji zdel sumljiv pritepenec. Milwaukee policija je zelo stroga z neznanimi tujci, ki pridejo iz Chicaga, ker sluti v njih gangste.

Toda Cankarja je aretacija tako zmedla, da je mislil, da ga še imajo radi njegovega dejanja in brez ovinkov je povedal policiji: "Da, jaz sem zadavil ženo v Chicagu. Najdete jo v stanovanju pod naslovom 658 W. Grand ave. Hotela je, da se zavarujem v njeno korist, a jaz sem jo prevaril. Ubil sem jo."

Cankar se je šel k policiji in jim je vse povedal, rekoč, da je pripravljen "goreti na stolu," namreč na električnem. Rekel je, da je ženska bila vdova kakih pet tednov, on je pri njej stal in ona mu je za smrti svojega moža predlagala, naj bo njen "gigolo". On je bil brez dela in je sprejel ponudbo. Nekaj tednov je šlo dobro, nato pa je vdova, ki je bila deset let starejša od njega, zahtevala od njega, naj se zavaruje za \$10.000 in imenuje njo za dediča. On je odklonil in začela ga se pripravljati. Prepričal jo je, da ji bo dal, dokler se nista 22. junija strela. Cankar pravi, da je skočila vanj in ga začela praskati po obrazu, tedaj jo je prijel za vrat in stisnil — močnejše kot pa je nameraval.

Cankarja so privedli v Chicago še tisti dan, 25. junija, nakar je vodil policijo v zaklenjeno stanovanje in tam so našli mrto Katarino Albreht. Zda se vrši preiskava v Chicagu.

Vdova je bila pokopana zadnjo soboto. Bila je članica društva št. 86 SNPJ kot je bil njen mož, Anton Albreht, ki je umrl pred petimi tedni. On je bil doma iz okolice Logatca, ona pa iz Trenta pri Tolmini na Primorskem. Cankar je star 48 let in menda štajerski Slovenec.

Socialisti apelirajo za pomoč rudarjem

Pred štirimi leti so zbrali \$100.000 za stavkajoče rudarje

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Socialistična organizacija v okraju Allegheny je razposlala apel za prispevke za stavkajoče rudarje v Pennsylvaniji na delavske organizacije širom Amerike.

V apelu navaja značilen rekord socialistične stranke v rudarski stavki l. 1927, ko je zbrala sklad \$100.000 v pomoč stavkarjem v zapadni Pennsylvaniji.

Mehika reducira vojaške častnike

Mexico City, 27. jun. — Vojni departament je včeraj naznanil da namerava reducirati svoj buget za tri milijone dolarjev v prihodnjem fiskalnem letu. Da se to doseže, bo vrigel s plačilne liste veliko število vojakov, ki niso v aktivni službi.

Socialisti pokličejo svoje prispevke na Miners' Relief Fund, 613 Penn ave., Pittsburgh, Pa.

ZADRUŽNA LIGA RAZŠIRILA SVO- JE AKTIVNOSTI

Ustanovila je oddelke za zavarovanje

New York, — (FP) — Ameriška zadržna liga je nedolgo tega uvedla oddelke za zavarovanje proti požaru in na splošno. Ker je zavarovalnina od 20 do 30% nižja kot pri komercialnih zavarovalnih družbah, je oddelke pokazal takoj lep napredek.

Liga nima svojega zavarovalnega temveč posredovalni zavarovalni departament. Oddaja naročila večinoma Workers' Furniture Fire Insurance zadruzi ter nekaterim drugim zavarovalnicam za medsebojno pomoč, ki se solidne firme in se pečujejo z zavarovanjem na splošno. Slednje niso posebno znane med ljudstvom, ker ne plačujejo visokega komisijskega agenta in se pečujejo z direktnim zavarovanjem.

Liga namerava razširiti svoje posredovalno službo tudi na države izven New Yorka, ker se prejema povpraševanja od drugih. Dalje namerava organizirati zadržno zavarovalnico, sliče no kot funkcionirajo zavarovalne zadruge v Angliji, Švedski, Finski in Nemčiji.

Republikanci zmagali v Španiji

Komunisti in drugi radikalni elementi silovito poraženi; Osem oseb ubitih v velikih izgredivih

Madrid, 29. jun. — Včeraj se je špansko ljudstvo odločno izreklo za republikansko formo vlade. Nepopolna poročila govore, da so socialisti od vseh strank dobili največ glasov. Stranka, ki ji načeluje Alejandro Lerroux, zunanji minister v provizorični vladi, je prva za socialistično, kar se tiče števila glasov, ki so bili oddani za njene kandidate.

Komunisti in radikalni sindikalisti, ki so delali velike nepravilke provizorični vladi, so bili silovito poraženi, kot kažejo prva poročila.

Dasi je bilo osem oseb ubitih v raznih krajih dežele, so volitve potekle še precej mirno, mirnejše kot se je pričakovalo. Do večjih izgrediv je prišlo v Barceloni v Malagi in San Sebastianu, kjer so se komunisti spoprijeli s civilno gardo.

Morilci delavke dobili službo v tovarni

Davkoplačevalci morajo plačevati za protekcijo kompanijske lastnine

Stroudsburg, Pa. — (FP) — Morilci delavke Alberte Bachman so se vrnili na delo v tovarno Mammoth Hosiery Co. To se je zgodilo kmalu potem, ko je veleporota okraja Monroe razsodila Clark Millerja, Robert Arnolda in Raymond Baga, morilce delavke, vsake krivde.

Kljub oprostitvenemu izreku veleporote, so morilci obsojeni med prebivalci Stroudsburga. Nedavno so se pokazali v neki plesni dvorani in plesalci so takoj nehali plesati in jih vrgli iz dvorane. Lastnik dvorane je potem obvestil distriktnega pravdnika, da je njegova naloga, ker ni prosekutiral morilcev, da jim naroči, naj se drže proč od javnih prostorov.

Davkoplačevalci so se pričeli zanimati za denar, ki so ga okrajni komisarji potrošili za protekcijo lastnine Mammoth Hosiery Co. Zahtevajo preiskavo, ker so komisarji odredili štirinajst deputiranih, da so šli tisto tovarno in stavkazoze. Več kot dvatisoč dolarjev je bilo izdanih v te namene, dasi niso bili ti izdatki nikdar odobreni. Ljudje hočejo sedaj vedeti, kdo je dal komisarjem pravico trošiti denar davkoplačevalcev za protekcijo, kompanijske lastnine in stavkokazov.

Napoveduje soci- alni nepokoj

Ameriški delavci se bodo naveličali samih obljub in bodo zahtevali akcijo, pravi čikaški profesor

Waukegan, Ill. — (FP) — Izredna pasivnost in potrpečljivost ameriških delavcev v sedanji depresiji je čudovit pojav, meni Harold Lasswell, profesor političnih znanosti na čikaški univerzi. To mnenje je izrekel na konferenci Lige za industrijsko demokracijo.

"Toda stalni ameriškega delavstva bo povsem drugačno prihodnje zimo, ako se ne bo storilo ničesar za odpravo brezposelnosti," je dejal Lasswell. "Propaganda za direktno akcijo se bo okrepila, kajti prilika za zbiranje sklada za odpravo brezposelnosti prihodnje zimo bo zelo omejena. Delavske družine, ki imajo nekaj prihrankov, jih bodo izčrpale. Rotacija služb, podkupnine, s katero se drži delavce, da niso preveč glasni v zahtevah, ne bo preprečila javne agitacije. Videli bomo več demonstracij ljudi, ki se ne bodo zadovoljili s samimi obljubami."

Drugi čikaški profesor Aaron Director je dejal, da vse skeme kapitalistične družbe bodo prej postlabšale kot izboljšale socialne razmere. "Glavna naloga", je dejal Director, "je okraha brezposelnosti. Dobrobit ljudi bi moral imeti prednost pred vsem drugim." Urgiral je, naj se brezposelnost podpira s denarjem iz vladne blaginje. Glede Hooverjevega programa javnih del se je že mnogo govorilo, a ničesar storilo. Je dejal ekonom.

L. Magnusson, ameriški direktor Mednarod. delav. organizacije, je dejal dolgotrajno, da je vso revščino in obupa v Združenih državah kot posledice depresije kot v Evropi. Pomanjkanje socialne zakonodaje je vzrok tej situaciji, meni Magnusson.

Norman Thomas je rekel, da vidi izhod in situacije v kompletni socializaciji. Efektivna socializacija je edina solucija. Da se to doseže, je potrebna smotrna akcija, ne pa prazno govorjenje na sestankih in konferencah, ki ne prinese nobenega rezultata.

Rusija s svojim petletnim načrtom kaže Združenim državam kako je treba delati, je rekel Norman Thomas.

Morilci delavke dobili službo v tovarni

Davkoplačevalci morajo plačevati za protekcijo kompanijske lastnine

Stroudsburg, Pa. — (FP) — Morilci delavke Alberte Bachman so se vrnili na delo v tovarno Mammoth Hosiery Co. To se je zgodilo kmalu potem, ko je veleporota okraja Monroe razsodila Clark Millerja, Robert Arnolda in Raymond Baga, morilce delavke, vsake krivde.

Kljub oprostitvenemu izreku veleporote, so morilci obsojeni med prebivalci Stroudsburga. Nedavno so se pokazali v neki plesni dvorani in plesalci so takoj nehali plesati in jih vrgli iz dvorane. Lastnik dvorane je potem obvestil distriktnega pravdnika, da je njegova naloga, ker ni prosekutiral morilcev, da jim naroči, naj se drže proč od javnih prostorov.

Davkoplačevalci so se pričeli zanimati za denar, ki so ga okrajni komisarji potrošili za protekcijo lastnine Mammoth Hosiery Co. Zahtevajo preiskavo, ker so komisarji odredili štirinajst deputiranih, da so šli tisto tovarno in stavkazoze. Več kot dvatisoč dolarjev je bilo izdanih v te namene, dasi niso bili ti izdatki nikdar odobreni. Ljudje hočejo sedaj vedeti, kdo je dal komisarjem pravico trošiti denar davkoplačevalcev za protekcijo, kompanijske lastnine in stavkokazov.

PREOKRET V RE- PARACIJSKEM VPRAŠANJU

Predsednik Hoover ne zaslodi slavošpevov, ki mu jih peje nekateri, kajti odločil se je, da reši Nemčijo pred finančnim polomom šele potem, ko ni videl drugega izbora

Washington, D. C. — (FP) — Ameriški radikalni in liberalci, ki se še spominjajo vojne historije in persekucij, naperjene proti tistim, ki so zahtevali, da obe stranki, kateri sta bili zapleteni v morilni tekmi, pojasnita svoje cilje in namene, se danes smehljajo, ko vidijo s kako volikanjskim veseljem je bil sprejet Hooverjev načrt enoletnega moratorija vojnih dolgov in reparacij.

Tudi radikalci in liberalci se radujejo, da je bila končno podvzeta akcija, čeprav pozno in s godrnjanjem, toda ne strinjajo se, da bi se poveljavalno in slavošpev Hooverjevo imo. Hoover je imel iskrati med finančnim polomom v Nemčiji in morebitno civilno vojno, poleg tega pa mu je bila dana prilika za kovanje svojega političnega kapitala, ki ga bo zelo potreboval v prihodnji predsedniški kampanji. Slednje je velika komedija in dejstvo, da je bila njegova sugestija vzeta za resno, je klavna kompliment inteligentnosti ameriškega ljudstva.

Neodvisni socialisti v nemškem parlamentu so v času vojne pobijali skeme kaverja in njegovih prijateljev, ki so govorili o podjarmljenju dežel in visokih vojnih odškodninah. Neodvisni socialisti v Angliji in pa nemški voditelji te stranke v Franciji, Italiji in Rusiji so sedaj ali sliha svari, toda vlade vojskajočih se držav so satrile te glasove, pozapirle zagovornike miru in prijatelje javstva, kar je dovedlo do revolucije v Rusiji, Nemčiji in Avstro-Ogrski. Potem je prišla versalska pogodba in Wilsonov boj proti Clemenceau in Lloyd George, da se prepreči destrukcija ekonomskega življenja za ljudstva centralne Evrope. Wilson je izgubil bitko. Vojne odškodnine so bile naložene na rame stradalnega nemškega ljudstva. Wilson je podpisal smrtno obsodbo nad načrti za ekonomsko rekonstrukcijo, ko mu je bilo obljubljeno, da se ustanovi Liga narodov, ki bo razpravljala in odločala o važnih vprašanjih. Socialistični in komunistični protesti so postali glasnejši, toda bili so vseeno prešibki, da bi utihnili bombardiranja teške zavezniške artilerije.

Preteklo je dvajset let, odkar je brutalna sila nadvladala razum v Evropi in Ameriki. Lako je stala pred durmi večine evropskih držav v teh letih ob enem ali drugem času. Končno, ko je prišlo še tako daleč, da je situacija ogražala kapitalistični sistem, je predsednik Hoover objavil svoj načrt, da se reši evropske države pred finančnim polomom.

Pokojni senator LaFollette je že l. 1922 urgiral, naj Združene države reducirajo evropske dolgove sorazmerno s znižanjem oboroževanja in nemških reparacij. Norris, Wheeler in Frazier so podpirali LaFollettev program in pred enim mesecem je senator Borah odšel v Belo hišo s defitivnim predlogom, da se vojni dolgi iz nemške reparacije suspendirajo, da se tako reši Nemčijo pred civilno vojno in Združene države se pred večjo ekonomsko krizo kot jo danes preživljajo.

Kanadski komunisti v spopadu s policijo

Winnipeg, Kanada, 27. jun. — Štirinajst policajev je bilo ranjenih v spopadu s komunisti, ki se jih napadli s kamenjem. Policija je skušala preprečiti demonstracije, ki so jih organizirali komunisti proti brezposelnosti, in tako izvala bitko.

Governerji več držav, ki so imeli sestanek v French Licku, Ind., in tam paradirali svoje kvalifikacije za predsedništvo, za katerega se bodo tepli prihodnje leto. Šesti z leve strani v prvi vrsti je Pinchot, governor Pennsylvanije, ki ima sedaj opraviti s stavko rudarjev. Zraven njega na levo je governor Brucker iz Michigana, ki je podpisal zakon za registracijo nočravljanov.

RAZNE ZANIMIVOSTI

svrednost zlasti v današnji splošni gospodarski krizi, ko je greh zaposlovati ljudi v poklicih, kamor ne spadajo. Pravi ljudje na pravih mestih, bi moral biti ideal vsa gospodarskega in socialnega prizadevanja. In v tem stremljenju bi se morali prav povod posluževati omenjenih učinkovitih preiskovalnih metod. **Sta.**

Za Prosveto provedel Toma Selžkar

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA